

Çocukları Suç Davranışına Yönelten Olası Risk Faktörleri

Melike N. Korkmaz
Ankara Üniversitesi

Gülşen Erden
Ankara Üniversitesi

Özet

Çocuk suçluluğu incelenmesi ve müdahale edilmesi gereken önemli bir sorundur. Geçmişten günümüze birçok araştırmada çocuk suçluluğu konusuna odaklanılmış ve çocukları suça yönelten olası risk faktörleri tespit edilmiştir. Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörlerini belirlemenin, çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik planların geliştirilmesi bakımından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, çocukluk çağında suç işleyenlerin yetişkinlikte tekrar suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu bilgisi, çocuk suçluluğuna yönelik geliştirilen müdahalelerin yetişkin suçluluğunu da önleyebileceğini göstermekte ve konunun önemini bir kez daha hatırlatmaktadır. Bu çalışmada, son yıllarda yapılan ve çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörlerini inceleyen araştırmaları ele almak, bulgular üzerinden genel bir çerçeve oluşturmak ve konunun önemine dikkat çekmek amaçlanmaktadır. İncelemeler sonucunda, çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörlerinin, ailesel, bireysel ve çevresel faktörler olmak üzere birbirleriyle ilişkili üç ana grupta toplandığı ve bu faktörlerin çocuk suçluluğunda doğrudan ya da dolaylı yoldan rol oynayabileceği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çocuk ve ergen, suç davranışı, çocuk suçluluğu, risk faktörleri

Abstract

Child delinquency is an important problem that should be examined in detail. Several studies have focused on this problem and have determined a variety of risk factors related to child delinquency. It is proposed that the probability of being arrested in adulthood is higher for individuals who were arrested in their youth. Therefore, it is important to know possible risk factors related to child delinquency for preventing both child and adult delinquency. The purpose of the current study is to review studies evaluating risk factors related to child delinquency and to form a general view of risk factors based on research findings. In the light of examinations, three main groups are formed: Family characteristics, child characteristics and environmental characteristics. It is observed that all factors are related to each other and they play important roles in child delinquency both directly and indirectly.

Key words: Child and adolescent, delinquent behavior, child delinquency, risk factors

Bireyleri çocuk olarak tanımlamamızı sağlayan ve evrensel olarak kabul gören belirli bir yaş döneminden bahsediliyor olsa da “ceza ehliyeti yaş sınırı” sosyo-kültürel yapıya ve siyasal düzene göre belirlendiğinden ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Ülkemizde Türk Ceza Kanunu’na göre 18 yaşın altında olan herkes çocuk olarak kabul edilmekte ve buna bağlı olarak da “çocuk suçluluğu” kavramı hem çocukluk hem de ergenlik dönemini içermektedir. Emniyet Teşkilatı’nın 2003-2005 yılları arasında tuttuğu veriler incelendiğinde ülke genelinde özellikle hırsızlık, gasp ve kapkaç gibi suç olaylarında önemli derecede artış olduğu ve bu tür suçların büyük bir çoğunluğunun 18 yaşın altındaki çocuklar tarafından işlendiği görülmüştür (Kocadaş, 2007). Amerika Birleşik Devletleri’nde mala yönelik suçların yaklaşık üçte birinin çocuklar tarafından işlendiği (Snyder, 2000; akt. Kalb ve Williams, 2003) ve 17 yaşındaki erkek çocukların % 25 - % 36’sının bir veya daha fazla şiddet içerikli suçlarda yer aldıkları saptanmıştır (Elliott, 1994; akt. Brendgen, Vitaro, Tremblay ve Wanner, 2002).

Çocuk suçluluğuna ilişkin bu rakamların dikkat çekiciliğinin yanı sıra çocukluk çağında suç işleyenlerin yetişkinlikte tekrar suç işleme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Comanor ve Phillips, 1999; akt. Kalb ve Williams, 2003). Örneğin, yetişkin cinsel suçluların neredeyse yarısının ilk suçlarını çocukluk çağlarında işlediği saptanmıştır (Saleh ve Vincent, 2005). Bu bilgiler, çocuk suçluluğunun önemli bir sorun olduğuna dikkati çekmektedir. Öte yandan, hem çocuk hem de yetişkin suçluluğunu önlemek ya da en aza indirmek adına çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörlerini de belirlemek gerekmektedir.

Geçmişten günümüze çocuk suçluluğu konusunda çok sayıda araştırma yapılmış ve sonuç olarak genç bireyleri suça itmesi muhtemel çeşitli değişkenler tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik statü, anne-baba psikopatolojisi ve suç geçmişi, geniş aile yapısı ve doğum sırası, parçalanmış aile yapısı, etnik köken, kültürel özellikler, anne-baba tutumları, çocuğun cinsiyeti, kişilik yapısı, fiziksel veya psikolojik sağlığı, okul çevresi, akademik performansı ve akranlarla ilişkisi gibi birçok faktörün çocuk suçluluğuyla ilişkili olabileceği saptanmıştır (Andrew, 1981). Bu bulgular, çocuk suçluluğuna etki edebilecek olası risk faktörlerinin farklı boyutlarda olabileceğine işaret etmektedir.

Bu çalışmanın amacı, çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörlerini inceleyen görgül araştırmaları ele almak ve ortak bulgular çerçevesinde bir değerlendirme sunarak konunun önemine dikkat çekmektir. Bu amaçla, son on yılda yapılmış ve ailesel risk faktörlerinin çocukların suça yönelimindeki rolünü irdeleyen araştırmalar, “çocuk/ergen ve suç”, “çocuk/ergen ve suç davranışı”, “çocuk suçluluğu” ve

“çocuk/ergen, suç ve risk faktörleri” anahtar sözcükleri kullanılarak taranmıştır. Makalelerin büyük bir çoğunluğuna EBSCOHost veritabanları ve Google Akademik arama üzerinden çevrimiçi olarak ulaşım sağlanmıştır. Çalışmada ayrıca koruyucu faktörlere ve çocuk suçluluğuna yönelik geliştirilen veya geliştirilebilecek müdahalelere ilişkin bilgiler verilmiştir. Çalışmada, 90’ı yurtdışından olmak üzere toplam 98 makaleden yararlanılmıştır. Ulaşılabilen tüm makaleler çalışmaya alınmış ve dışlanan makale olmamıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ortaya çıkan risk faktörlerinin üç ana başlık altında toplanabileceği düşünülmüştür: (1) Ailesel faktörler, (2) çocuğa ilişkin faktörler, (3) çevresel faktörler.

Sırasıyla ailesel faktörler, çocuğa ilişkin faktörler ve çevresel faktörler ele alınacak; ayrıca, bazı koruyucu faktörlerden ve çocuk suçluluğuna yönelik geliştirilen önleme planlarından ve müdahale tekniklerinden de bahsedilecektir.

Çocuk Suçluluğu ve Risk Faktörleri

Ailesel Faktörler. Ailesel faktörlerin çocukların olumlu veya olumsuz davranışları üzerinde çok güçlü bir etkisinin olduğu belirtilmektedir (Dundan, Boisjoly ve Mullan Harris, 2001). Cheung, Ngai ve Ngai (2007) anne-babalarla çocuklar arasındaki ilişkilerin çocuk suçluluğunda önemli bir rol oynadığını bulmuşlardır. Henry, Tolan ve Gorman-Smith (2001) ailesel değişkenlerin hem doğrudan hem de akran grupları gibi aracı değişkenler yoluyla çocuk suçluluğunda rol oynayabileceğini saptamışlardır. Aynı çalışmada araştırmacılar, etkili yetiştirme yöntemlerinin ve yakın ilişkilerin gözlemlendiği ailelerde, çocukların şiddet davranışı sergileyen akranlarla arkadaşlık kurma olasılıklarının daha düşük olduğunu göstermişlerdir. Buna karşın, duygusal yakınlığın ve yetiştirme yöntemlerinin yetersiz olduğu ailelerin çocuklarında, olumsuz akran etkisine bağlı olarak, şiddet ve suç davranışlarının daha sık görüldüğü sonucuna varmışlardır.

Anne, baba ve çocuklar arasındaki aile içi etkileşimin çeşitli boyutlarının çocuk suçluluğu üzerinde son derece etkili olabileceği başka araştırmalarda da desteklenmiştir. Örneğin, erken yaşta çocuk sahibi olan deneyimsiz annelerin çocuklarının, suç davranışını da içeren problem davranışlar sergileme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Cheng, 2004; Wakschlag ve ark., 2000). Genç yaşta anne olanların daha fazla olumsuzluklarla karşılaştığı ve çocuklarıyla ilişkilerinde yetersiz, sınırlı ve olumsuz bir yaklaşım içinde oldukları (Trautmann-Villalba, Gerhold, Laucht ve Schmidt, 2004) bilgisi bu ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Çok sayıda araştırmada, anne-baba desteği, kontrolü ve gözetiminin yüksek olduğu ailelerin çocuklarında suç davranışının görülme olasılığının daha düşük olduğu

bulunmuştur (Cheng, 2004; Farrell ve Dintcheff, 2006; Graber, Nichols, Lynne, Brooks-Gunn ve Botvin, 2006; Kovachevikj, Bijedikj, Kuralikj-Kjishikj ve Muftikj, 2009; Laird, Pettit, Bates ve Dodge, 2003; Levine Coley, Eileen Morris ve Hernandez, 2004; Parker ve Benson, 2004; Paschall, Ringwalt ve Flewelling, 2003; Updegraff, McHale, Whiteman, Thayer ve Crouter, 2006; Walker-Barnes ve Mason, 2004). Destekleyici ve cesaretlendirici davranışları içeren aile desteği algısı yüksek olan çocukların, halka açık alanda alkol almak, başkasının malına zarar vermek, hırsızlığa teşebbüs etmek veya hırsızlık yapmak, sahte para kullanmak, taş veya şişe benzeri nesnelere fırlatmak gibi eylemleri içeren suçlarda bulunma olasılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür (Tatum, 2001). Öte yandan suça yönelmiş çocukların ailelerinde, daha fazla aile içi şiddet (eşin istismarı, çocuk istismarı, yaşlıların istismarı, fiziksel ve duygusal istismar), daha zayıf anne-baba bağı ve aile içi işlevsellikte daha fazla yetersizlik görüldüğü bildirilmiş ve çocukların anne babalarını çeşitli değişkenler bakımından daha olumsuz algıladıkları tespit edilmiştir (Kim ve Kim, 2008). Sözü edilen çalışmada aile içi işlevsellik, duygusal yakınlık, uyumlu ilişkiler, rollerin ve sorumlulukların dağılımı, işbirliği içerisinde karar vererek sorunlara çözüm üretmek ve akrabalarla ve arkadaşlarla pozitif ilişkileri sürdürmek gibi değişkenler için tanımlanmıştır.

Anne-baba rolünü üstlenen kişilerin sürekli değişmesi, diğer bir ifadeyle çocuğu gerçekten sahiplenmiş yerleşik anne-baba yoksunluğu da çocuk suçluluğu için önemli bir risk faktörü olarak belirlenmiştir (Keller, Catalano, Haggerty ve Fleming, 2002). Anne-baba figürlerinin yerleşik olduğu düzenli bir aile yapısının, çocuk ve anne-baba arası etkileşimi güçlendirerek suçu da içeren problem davranışları önlediği ya da azalttığı düşünülmektedir (Cheng, 2004; Leung, 2003). Biyolojik anne-babalardan ikisiyle birlikte yaşayamamanın da suç davranışı riskini artırdığı saptanmıştır (Stouthamer-Loeber, Wei, Homish ve Loeber, 2002). Bazı durumlarda anne-babanın boşanması aile yapısını bozabilmekte ve anne babalık işlevlerinin düzenli olarak yerine getirilmesini kesintiye uğratmaktadır. DeGarmo ve Forgatch (2005)'ın çalışmasında, anne-baba üzerinde olumsuz etkiler yaratarak annelik-babalık rolünde sapmalara ve yetersiz ebeveynliğe yol açan boşanmanın, sonuç olarak çocuklarda çeşitli uyum ve davranış problemlerini artırdığından söz edilmiştir. Başka bir çalışmada da suça yönelmiş çocukların çoğunun boşanma veya ölüm sebebiyle parçalanmış ailelerden geldiği görülmüştür (Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007). Benzer bir şekilde, Kierkus ve Baer (2002) de aile yapısının suç davranışının önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmişlerdir ancak anne-babaya bağlılık koruyucu bir faktör olarak devreye girdiğinde aile yapısı ve suç dav-

ranışı arasındaki ilişkinin derecesinin önemli oranda azaldığını saptamışlardır. Başka bir çalışmada da çocuğun annesine olan bağlılığının, çocuk suçluluğu üzerinde, aile yapısından ve diğer ekonomik sebeplerden çok daha etkili olduğu görülmüştür (Mack, Leiber, Featherstone ve Monserud, 2007).

Araştırmaların bir kısmında ise anne ve babanın, çocukları üzerinde çocuğun cinsiyetine göre farklı etkilerinin olabileceği saptanmıştır. Babaların oğulları üzerinde, annelerin ise kızlarının üzerinde daha etkili olduğu düşünülmektedir (Shek, 2005). Baba figürünün erkek çocuklar için kritik bir rol oynadığı ve babanın evde varlığını hissettirmesinin çocuk suçluluğunu azalttığı görülmüştür (Comanor ve Phillips, 2002). Babanın olmadığı ailelerde aynı zamanda sosyoekonomik açıdan avantajlı konumda olan erkek çocuklarının suça yönelme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Paschall, Ringwalt ve Flewelling, 2003). Başka bir çalışmada da babanın eğitim düzeyi ve kardeş sayısı yalnızca erkek çocukların suç davranışı için önemli belirleyiciler olarak saptanmış, daha az kardeşi olan ve babası lise mezunu olan erkek çocuklarının daha az suça yönelindiği bulunmuştur (Kalb ve Williams, 2003). Bazı araştırmacılar, anne figürünün erkek ve kız çocukları üzerinde farklı etkileri olabileceğini belirtmişlerdir. Örneğin, Torrente ve Vazsonyi (2008) anneden gelen psikolojik kontrolün kız çocukların antisosyal ve suç davranışlarını artırdığını, annenin desteğini almanın ise erkek çocukların antisosyal ve suç davranışlarını azalttığını bulmuştur.

Aile içi değişkenlerden çocuk istismarı ve ihmal, çocuk suçluluğuyla ilişkili bulunan bir diğer faktördür (Mann ve Reynolds, 2006; Stouthamer-Loeber, Wei, Homish ve Loeber, 2002). Dembo ve arkadaşları (2000) fiziksel ve cinsel istismara uğrayan çocukların suç davranışı bakımından daha fazla risk altında olduklarını belirtmişlerdir. Anne-babaların çocuğa yönelik saldırganlık ve şiddet içeren davranışlarının çocuğun suçla ilişkili şiddet davranışını artırdığı bulunmuştur (Brendgen, Vitaro, Tremblay ve Wanner, 2002). Simon ve arkadaşları (1998) anne-babalar tarafından şiddete uğramanın, davranış değişimi gibi etkileri olduğu için çocuğun şiddete karşı olumlu bakış açısı geliştirmesine sebep olabileceğini ve bu yolla da çocuğun olumlu sonuç elde etme beklentisiyle şiddete başvurma davranışının pekişebileceğini belirtmişlerdir (Akt. Brendgen, Vitaro, Tremblay ve Wanner, 2002). Ilomäki ve arkadaşları (2006) benzer şekilde, anne-baba tarafından fiziksel istismara uğramanın kız çocukları arasında şiddet ve suç davranışını da içeren davranım bozukluklarına yol açabileceğini bulmuştur.

Araştırmacıların odaklandığı bir diğer konu ise anne-babaların sosyo-ekonomik durumu ve eğitim düzeyidir. Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk (2007)

anne-babaların eğitim seviyesi arttıkça çocukların suç karışma olasılıklarının düştüğünü tespit etmişler ve eğitilmiş anne-babaların çocuk yetiştirme konusunda kazandıkları farklı deneyimlerin ve bakış açılarının bunda payı olduğunu düşünmüşlerdir. Düşük ekonomik gelir de çocuk suçluluğuyla ilişkili bulunmuştur (Kocadaş, 2007; Parker ve Morton, 2009). Çocuklara kendilerini suça iten sebepler sorulduğunda ilk sırada “ekonomik zorlukları” belirttikleri görülmüştür (Kocadaş, 2007). Ailenin sosyo-ekonomik durumunun, çocukların içinde bulunduğu okul ve çevre şartlarını belirleyerek çocuğun zaman geçireceği akran gruplarına etki ettiği ve bu dolaylı yolla da suç davranışında rol oynayabileceği düşünülmektedir (Garnier ve Stein, 2002). Anneleri işsiz ve eğitim düzeyi düşük olan, ayrıca düşük ekonomik geliri olan ailelerdeki çocukların daha çok ev dışında vakit geçirdikleri ve gözetimden yoksun oldukları bulunmuştur (Levine Coley, Eileen Morris ve Hernandez, 2004). Gözetimin çocuk suçluluğunda rol oynayan önemli bir faktör olabileceği bilgisi göz önünde bulundurularak bu ailelerin çocuklarında suç davranışının daha sık görülebileceği düşünülebilir.

Araştırmacılar anne-babaların dini inanışlarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkisine de odaklanmıştır. Hem anne-babaların hem de çocukların dini yönelimlerinin ve dini aktivitelere bağlılıklarının, ciddi boyutlu suç davranışını sınırladığı özellikle de bu yönelim ve bağlılığın kız çocuklarını erkek çocuklardan daha iyi koruduğu bulunmuştur (Regnerus, 2003). Başka bir çalışmada, dini inanışın ancak aile üyeleri arasında paylaşıldığı takdirde aileye bağlılığı artırarak suçluluğu azalttığı saptanmıştır (Pearce ve Haynie, 2004).

Anne-babaların suç öyküsü (Alltucker, Bullis, Close ve Yovanoff, 2006; Dembo ve ark., 2000; Keller, Catalano, Haggerty ve Fleming, 2002), psikolojik ve duygusal durumu (Dembo ve ark., 2000) ve madde kullanımı (Dembo ve ark., 2000; Keller, Catalano, Haggerty ve Fleming, 2002) çocukların suç davranışıyla ilişkili bulunan diğer faktörlerdir. Anne-babaların suça yönelmiş olması ve madde kullanımı çocuk suçluluğunu artırmaktadır. Anne-babaların suça yönelmesi nedeniyle çocukların yaşayacakları anne-baba yoksunluğunun, onların davranışları üzerinde olumsuz etki yaratabileceği düşünülmektedir (Keller, Catalano, Haggerty ve Fleming, 2002). Anne-babaların suç davranışıyla çocuğun suç davranışı arasındaki ilişki nesillerarası geçiş yoluyla da ilişkilendirilmektedir. Örneğin, Farrington, Coid ve Murray (2009) nesillerarası geçişte bireysel, ailesel ve sosyo-ekonomik çeşitli risk faktörlerinin rol oynayabileceğini belirtmişler ancak bu faktörleri kontrol etmelerine rağmen çocuklardaki suç davranışının nesillerarası olarak babadan oğullara geçtiğini bulmuşlardır. Aile bireyleri arasındaki suç davranışını inceleyen başka bir çalışmada ise anne-

babalarla çocukların suç davranışı arasında güçlü bir ilişki bulunmamış ancak kardeşler arası suç davranışında güçlü bir benzerlik saptanmıştır. Kardeşler arası suç davranışının benzerliğinde, öğrenme ve taklit etme gibi etkenlerin rol oynayabileceği düşünülmüştür (Van de Rakt, Nieuwbeert ve Apel, 2009). Tüm bu bulgular bize ailesel faktörlerin hem doğrudan hem de başka faktörler yoluyla çocuk suçluluğuna etki edebileceğini göstermektedir. Çocuk suçluluğunda rol oynayabilecek bir diğer faktör ise çocuğa ait çeşitli bireysel özellikleridir.

Çocuğa İlişkin Faktörler. Literatürde, çocuğa ilişkin bazı özelliklerin çocuk suçluluğuna yol açtığı yönünde bulgular sunan çok sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Çocuğun çalışma durumu, madde ve alkol kullanımı, zekası, psikolojik durumu, kişisel özellikleri ve cinsiyeti gibi pek çok değişkenin suç davranışında rol oynayabileceği sonucuna varılmıştır.

Çalışma Durumu ve Suç. Birçok araştırmacı, çocukların okul yıllarında yoğun tempolu bir işte çalışmalarının suç davranışıyla ilişkili olabileceğini savunmuştur. Bununla birlikte, son yıllarda yapılan çalışmalarda bu ilişkinin yönüyle ilgili çelişkili bulgulara rastlanmıştır. Bazı araştırmacılar, çocukların çalışma yaşamını suçluluğu artıran bir risk faktörü olarak bulurken, bazıları koruyucu bir faktör olarak saptamıştır (Miller ve Matthews, 2001). Son yıllarda yapılan araştırmalardan bir kısmı, okul yıllarında sürdürülen yoğun iş yaşamının çocukların davranışları üzerinde olumsuz etki yarattığını ve suç davranışını artırdığını tespit etmiştir (Bachman, Safron, Rogala Sy ve Schulenberg, 2003; Kouvonon ve Kivivuori, 2001; Leung, 2003; Wright, Cullen ve Williams, 2002). İş yaşamının, anne-babaya ve yaşın gerektirdiği diğer geleneksel aktivitelere olan bağlılığı sınırlandırarak suç davranışını artırabileceği yönünde bir yoruma gidilmiştir (Miller ve Matthews, 2001). Bununla birlikte, konuya ilişkin yapılan başka bir çalışmada, iş yaşamı ve suç davranışı arasında başlangıçta pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmasına rağmen yaş, cinsiyet, etnik köken, aile yapısı, okul başarısı ve akranlar gibi çeşitli değişkenler kontrol edildiğinde bu anlamlı ilişkinin ortadan kalktığı gösterilmiş ve bu sonuca dayanarak, iş yaşamından önceki başka özelliklerin çocukların suç davranışına etki ettiği belirtilmiştir (Paternoster, Bushway, Brame ve Apel, 2003). Yakın zamanda yapılmış başka bir çalışmada ise yoğun iş temposunun suç davranışını azalttığı fakat aynı zamanda okuldan ayrılma oranını artırdığı bulunmuştur (Apel, Bushway, Paternoster, Brame ve Sweeten, 2008). Baron (2008) evsiz sokak çocuklarıyla yürüttüğü çalışmada işsizliğin suç davranışı üzerinde olumsuz yönde bir etkisi olduğunu ancak bu etkinin başka faktörler yoluyla oluştuğunu bulmuştur; işsizliğe yönelik olumsuz algılar sonucu

oluşan öfke, devlet desteğinin azlığı, sosyal kontrolde azalma ve süre giden evsizlik, suç davranışını artırdığı düşünülen faktörlerdendir.

Madde-Alkol Kullanımı ve Suç. Çok sayıda araştırma, madde ve alkol kullanımını ile çocuk suçluluğu arasında ilişki olduğunu bulmuştur. Yapılan bir incelemede, suça yönelmiş çocuklar arasında madde kullanımının çok yaygın olduğu tespit edilmiştir (Robertson, Dill, Husain ve Undesser, 2004). Simoes, Matos ve Batista-Foguet (2008) çocuk suçluluğuna ilişkin çeşitli risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri inceledikleri çalışmalarında, madde kullanımının suç davranışının en önemli yordayıcısı olduğunu saptamışlardır. Ford (2005a) ise alkol kullanımı ve suç arasında karşılıklı doğrudan bir ilişkinin olduğunu bulmuştur. Buna göre, alkol kullanımı 14-16 yaş kapsayan orta ergenlikte suç davranışını artırmakta, suç davranışı da gelecekteki alkol kullanımını artırmaktadır. Ford (2005a) ayrıca alkol kullanımı ve suç davranışının, kişinin sosyal bağlarını zayıflatarak alkol kullanımı ve suç davranışının sürmesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Madde kullanımı ve suç davranışı arasındaki ilişkinin de karşılıklı olduğu görülmüştür (Mason ve Windle, 2002). Ford (2005b) madde kullanımını incelediği başka bir çalışmada yine benzer sonuçlara ulaşmış ve özellikle marihuana ve diğer yasadışı madde kullanımının suç davranışını artırdığını, suç davranışının da zaman içinde madde kullanımını artırdığını bulmuştur. Madde kullanımı ve suç davranışı arasındaki karşılıklı ilişkiyi destekleyen başka bir çalışmada, madde kullanımının, takip eden suç davranışında anlamlı derecede etkisinin olmadığı fakat zaman içinde bu etkinin derecesinin değiştiği; suç davranışlarının belirli bir zaman içerisinde madde ve alkol kullanımında yükselmeye yol açtığı tespit edilmiştir (Paradise ve Cauce, 2003). Madde kullanımının kişinin toplum içerisindeki işlevselliği üzerinde olumsuz etki yaratarak suç davranışından kurtulmayı engellediği veya yavaşlattığı düşünülmektedir (Welte, Barnes, Hoffman, Wiczorek ve Zhang, 2005). Bu bağlamda, madde kullanımını tetikleyen ortamlara odaklanan müdahale tekniklerinin daha sağlam sonuçlar getirebileceği belirtilmektedir (Paradise ve Cauce, 2003).

Zeka Düzeyi ve Suç. Bazı araştırmacılar zeka ve suç arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Koolhof, Loeber, Wei, Pardini ve Collot D'escury (2007) düşük zeka düzeyine sahip olan çocukların daha çok bilişsel ve davranışsal dürtüsellik gösterdiklerini ve bu nedenle daha çok suç işlediklerini bulmuştur. Ayrıca, düşük zeka düzeyine sahip olan çocukların düşük başarı ve engellenme sonucunda depresif duygu durumu içine girmelerinin onları suça yönelim açısından daha riskli hale getirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle, müdahalelerin zeka düzeyi düşük suça yönelmiş çocukların bilişsel ve dav-

ranışsal dürtüselliklerine ve depresyona odaklanmasının yerinde olacağı düşünülmüştür. Benzer şekilde, Parker ve Morton (2009) düşük sözel zekanın Afrika kökenli Amerikalılarda erken başlangıçlı suç davranışı için bir risk faktörü olduğunu bulmuştur.

Psikolojik Bozukluklar. Psikolojik bozuklukların normal nüfusa göre suça yönelmiş çocuklar arasında daha yaygın olarak gözlemlendiği belirtilmiştir (Kazdin, 2000, Montgomery, 2000; akt. Bonham, 2006). Yıkıcı davranım bozukluklarının (Van Bokhoven, Matthys, Van Goozen ve Van Engeland, 2005; Wakschlag ve ark., 2000) ve dikkat problemlerinin (Thomas, Bierman, Thompson ve Powers, 2008) çocuğun saldırgan davranışları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Davranım Bozukluğu, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (Robertson, Dill, Husain ve Undesser, 2004; Sevecke, Kosson ve Krischer, 2009), dürtüsellik (Parker ve Morton, 2009), Karşıt Olma Karşı Gelme Bozukluğu (Robertson, Dill, Husain ve Undesser, 2004), antisosyal kişilik eğilimleri, psikosomatik belirtiler, engellenme (Kim ve Kim, 2008), Depresyon ve/veya Bipolar Bozukluk (Mallett, Stoddard, Dare ve Seck, 2009) çocuk suçluluğunu yordayan bozukluklardan ve özelliklerden bazıları olarak tespit edilmiştir.

Cinsiyet. Erkek çocuklarda suç oranının daha fazla olduğu görülmüştür (Cheng, 2004; Cheung, Ngai ve Ngai, 2007; Gönültaş, 2009; Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007; Kalb ve Williams, 2003; Kocadaş, 2007; Mancini ve Huebner, 2004). Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk (2007) ve Gönültaş (2009) ülkemizde erkek çocuklar arasında suç davranışının daha yaygın olmasını toplumumuzun sosyal yapısı çerçevesinde yorumlamış ve erkek çocukların kız çocuklara göre daha serbest olmasının onları olumsuz etkilere daha açık hale getirebileceğini belirtmiştir. Çin'de yapılan bir araştırmanın sonuçları da anne-babaların kız çocuklarını daha fazla denetim altında tuttuklarını göstermiştir (Deng ve Roosa, 2007). Bu bulgu ve yorumlar, kültürel yapının, kız ve erkek çocuklara karşı yaklaşımı etkileyerek suç davranışında rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Diğer Özellikler. Çocukları suça yöneltebilecek ve suç işleyen ya da işlemeye eğilimli çocukları diğer çocuklardan ayırt etmemizi sağlayacak bazı kişisel özelliklerin olduğu düşünülmektedir. Örneğin, suça yönelen ergenlerin stres belirti puanlarının daha yüksek olduğu ve stresle başa çıkma konusunda daha çok sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir (Basut ve Erden, 2005). Ergenlik döneminde ergenlerde davranış değişimi görüldüğü ve suç davranışında artış olduğu bulunmuştur (Najman ve ark., 2009). Depresif duygu durumunun, psikolojik stresin, yaşama karşı memnuniyetsizliğin ve intihar düşüncelerinin, takip eden suç davranışını artırdığı (Overbeek, Vollebergh, Engels ve Meeus, 2005)

bilgisi, bu döneme özellikle dikkat edilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Çeliköz, Seçer ve Durak (2008) çalışmalarında suç işlemiş ve işlememiş iki grup çocuğu karşılaştırmış ve sonuç olarak suç işlemiş çocukların içtepisel düşünme ve alt düzeyde ahlaki yargılara sahip olduklarını bulmuşlardır. Suç işleyen çocukların daha kısa süre düşünerek cevap verdikleri, daha fazla hata yaptıkları ve yasalara ve kurallara uyma, toplumsal sistem ve düzeni koruma, toplumun isteklerini yerine getirme gibi konularda alt düzeyde yargılara vardıkları gözlenmiştir. Bu bulgular dikkate alındığında, suç işleyen çocukların düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik yapılacak müdahalelerin çocukların suça yönelimini engellebileceği ya da en aza indirebileceği düşünülmektedir.

Bazı araştırmalarda, öz-denetim düzeyinin, suç ve diğer sapkın davranışları yordayan bireysel özelliklerden bir diğeri olduğu saptanmıştır. Ailesel değişkenlerin çocukların öz-denetim seviyesi üzerinde rol oynayabileceği savunulmuş, anne-baba gözetiminin ve anne-babaya bağlılığın, çocukların öz-denetim seviyesini yükselttiği bulunmuştur (Hope, Grasmick ve Pointon, 2003). Bu durum, ailenin yaklaşımının, çocuğun kişisel özelliklerinin oluşumunda rol oynayarak çocuk suçluluğunu dolaylı yoldan etkileyebileceğini göstermekte ve ailenin önemini bir kez daha hatırlatmaktadır. Aile ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişki farklı bir şekilde de gelişebilmektedir. Çocuğun saldırganlık gibi kişisel özelliklerinin, anne-babaların onlara karşı davranışlarını olumsuz yönde etkilediği ve bu durumun da çocukların antisosyal davranışlarını artırdığı belirtilmiştir (Narusyte, Andershed, Neiderhiser ve Lichtenstein, 2007).

Çocukların aileye, okula ve kurumlara bağlılık özelliklerinin de davranışları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Özbay (2004) çalışmasında 13-15, 16 ve 17-20 yaş grubundaki çocukların yaralama, okulla ilgili sapma davranışları ve kamuyu rahatsız etme gibi sapma ve suç içeren davranışlarını Hirschi'nin (1969) Sosyal Bağ (veya Sosyal Kontrol) Kuramı bağlamında incelemiştir. Sonuç olarak, çocukların aileye, okula ve kurumlara bağlılığının erken, orta ve geç ergenlik dönemlerinde farklı etkilere sahip olduğunu bulmuştur. Örneğin, anne-babaya bağlılığın, orta ergenlikteki davranışlarda; toplumsal değerlere bağlılığın ve öğretmene bağlılığın erken ve orta ergenlikteki davranışlarda; okula bağlılığın ise hemen hemen tüm yaş gruplarındaki davranışlarda etkili olabileceği saptanmıştır.

Çocukluk çağında sınırlı sosyal yeterliliğe sahip olmanın suç davranışını artıran bir diğer risk faktörü olduğu görülmüştür (Deng ve Roosa, 2007; Garnier ve Stein, 2002). Kurban konumuna düşmek de çocukların suç davranışıyla ilişkili bulunmuştur. Kurban konumuna düşmenin suç işleme davranışında artışa yol açarken

suç işlemenin de kurban konumuna düşmeyi artırdığı saptanmıştır (Smith ve Ecob, 2007). Okulda akranlar tarafından aşağılanmak, tehdit edilmek ve fiziksel olarak zarar görmek gibi davranışlara maruz kalarak kurban konumuna düşmenin, özellikle zayıf okul bağı olan ve yüksek derecede saldırgan tutumlar sergileyen çocuklarda suç davranışını artırdığı tespit edilmiştir (Cullen, Unnever, Hartman, Turner ve Agnew, 2008).

Çevresel Faktörler. Çevresel faktörlerin çocuk suçluluğunda önemli bir rol oynadığı bulunmuştur (Taylor, McGue ve Iacono, 2000). Özellikle ekonomik koşulların ve dış çevre-yaşam koşullarının çocuk suçluluğunda önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Gönültaş, 2009). Yoksulluk, göç, suç davranışı sergileyen akranların etkisi ve basın yayın organlarının etkisi bu başlık altında tartışılacak faktörlerdendir.

Göç ve Yoksulluk. Birçok araştırmacı, göç ve yoksulluk ile çocuk suçluluğu arasında ilişki olduğuna dikkati çekmiştir (Bal, 2007; Cheng, 2004; Ludwig, Duncan ve Hirschfield, 2001). Yoksulluk göçe bağlı olarak oluşabilmektedir. Ankara'da yapılan bir çalışmada suç iddiasıyla Ankara Adliye'sine getirilen çocukların çoğunun iç göç ile Ankara'ya geldiği ve ekonomik zorluk çektikleri tespit edilmiştir (Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007). Büyük şehirlerde göç ve gecekondulaşmanın sosyal gruplar arası çatışmalara ve gerilimlere yol açtığı ve ilişkili olarak da çocukların özellikle mala yönelik suça yönelmelerinde artışa sebep olduğu ileri sürülmektedir (Gültekin ve Baran, 2007; Hancı, 1993; Hancı, 1996; akt. Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007). Başka bir çalışmada ise, göç eden ailelerin çocuklarının hiç göç etmemiş ailelerin çocuklarına göre daha az davranışsal problem yaşadıkları bildirilmiştir (Neto, 2009).

Göç ve yoksulluk ile suça yönelim arasındaki ilişkiye dikkat çeken çalışmaların yanı sıra sosyodemografik ve kültürlerarası iletişim gibi aracı değişkenlerin de çocukların problem davranışları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, göç edilen yerleşim yerinde gözlemlenen ayrımcılık algısının sosyal uyumu zorlaştırdığı bildirilmiştir (Neto, 2009). Yaşanılan çevredeki ilişkilere bağlı olumsuz algıların çocuklar arasında suç olaylarını artırdığı, yakın ve güvenilir ilişkilerin ise çocuk suçluluğunda koruyucu bir rol üstlendiği görülmüştür (Levine Coley, Eileen Morris ve Hernandez, 2004). Göç ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen Titzmann, Raabe ve Silbereisen (2008) yaptıkları çalışmada, Almanya'ya göçle gelmiş çocuklar ile Almanya'da yaşayan, hiç göç etmemiş çocukları karşılaştırmışlar; göç etmiş çocukları da, göçten sonra geçen süreye dayanarak, deneyimli ve deneyimsiz göçmen çocuklar olmak üzere iki gruba ayırmışlardır. Sonuç olarak, çeşitli aracı değişkenlerin, deneyimsiz göçmen çocuklar, deneyimli göçmen

çocuklar ve hiç göç etmemiş çocuklar üzerinde farklı etkilerinin olabileceğini göstermişlerdir. Örneğin, aile içi şiddetin ve suç davranışı sergileyen akranlarla arkadaşlık kurmanın yeni gelen göçmenlerin suç davranışıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Yüksek düzeyde anne-baba bilgisi ve güçlü okul bağının ise deneyimli göçmen çocukların ve hiç göç etmemiş çocukların suç davranışlarında koruyucu birer faktör oldukları saptanmıştır.

Tüm bu bulgular, göç olgusunun, farklı değişkenler yoluyla çocukların suça yönelimi üzerinde rol oynayabileceğini göstermektedir. Örneğin, göç etmiş çocukların yaşadıkları sosyo-ekonomik açıdan avantajlı çevrelerin, çocukların şiddet davranışı sergileyen akran gruplarına katılımının önünü açarak suç davranışı üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olabileceği belirtilmiştir (Haynie, Silver ve Teasdale, 2006). Göçmen çocukların toplumsal bağlılıklarının yeterince gelişmemesinin ve yaşadıkları düzensiz toplum yaşamının, yüksek suç oranlarıyla ilişkisi olduğu bulunmuştur (Van Horn, Hawkins, Arthur ve Catalano, 2007). Çevresel sosyal örgütlenmenin ve sürekliliğin olduğu avantajlı çevrelerin ise, kişilerarası bağları güçlendirerek sosyal kontrolü artırdığı ve suç davranışını azalttığı görülmüştür.

Çevrenin çocuk suçluluğu üzerindeki dolaylı etkisi aile yoluyla da olabilmektedir. Avantajlı çevrelerin anne-baba davranışlarına olumlu yönde etki ederek anne-baba desteği ve gözetimini artırdığı, bu yolla çocukların suç davranışı sergileyen akranlarla ilişki kurmasını engellediği ve çocuk suçluluğunu azalttığı düşünülmektedir (Cantillon, 2006). Bu bulgular, göç edilen yeni çevreye ait özelliklerin de çocuk suçluluğunda önemli bir rol oynayabileceğini ve birçok faktörün birbirleriyle nasıl etkileşim halinde olup çocuk suçluluğuna etki edebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Akranların Etkisi. Akranlar çocukların problem davranışlarının başlamasında ve sürmesinde etkili olabilmektedir (Farrell ve Dintcheff, 2006; Garnier ve Stein, 2002). Miller ve Matthews (2001) yaptıkları çalışmada çocuk suçluluğunun en önemli yordayıcısının okulda suç davranışı sergileyen akranlar olduğunu bulmuşlardır. Çocukların suç davranışı sergileyen arkadaşlara sahip olmalarının, zamanlarının çoğunu onlarla geçirmelerinin (Haynie ve Osgood, 2005) ve bunu aile gözetiminden uzak olarak yapmalarının (Barnes, Hoffman, Welte, Farrell ve Dintcheff, 2007) suç davranışını artırdığı görülmüştür. Mears ve Field (2002) akranların çocuk suçluluğu üzerinde önemli bir etkisinin olduğu bilgisini desteklemiş ancak bu etkinin suç türüne ve çocuğun yaşına göre değiştiğini bulmuştur. Daha büyük yaştaki çocukların madde kullanımı ve satımına ilişkin suçlarda akran etkisi gözlenmiştir.

Suç davranışı sergileyen akranların çocukları okuldan uzaklaştırabileceği ve uygun sosyal davranışları öğrenmelerini engelleyebileceği düşünülmektedir (Leung, 2003). Eğitim kurumlarından uzak kalmanın çocukların başarısını, gelişimini, çevresiyle uyumunu ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği ve eğitimden yoksun kalan çocukların suça daha açık hale gelebileceği belirtilmiştir (Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007). Kreager (2004) akran etkisine farklı bir açıdan bakmış, akranlarla ilişkilerin zayıf olmasına problemlerle akranlarla ilişkiler eklenirse ve aileyle yaşanan zorluklar eşlik ederse çocuklar arasında daha yüksek oranda suç davranışının görüleceğini saptamıştır.

Basın Yayın Organlarının Etkisi. Basın yayın organlarının yüksek derecede şiddet içeren yayınlarının saldırganlığı ve suç davranışını artırdığı bulunmuştur (Graber, Nichols, Lynne, Brooks-Gunn ve Botvin, 2006). Çok sayıda araştırma, şiddet içeren programları daha çok seyreden çocukların daha saldırgan davranışlar sergilediklerini ve problemlerini çözmek için saldırganlığı bir yol olarak kabul ettiklerini göstermiştir (Huesmann ve Moise, 1996). Çocuk üzerinde aile kadar önemli bir yere sahip olduğu düşünülen kitle iletişim araçlarında şiddetin özendirilmemesi gerektiği düşünülmektedir (Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007). Bununla birlikte, bir çalışmada, çocukların televizyonu en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerin şiddet oranının oldukça yüksek olduğu ve en çok da fiziksel şiddet türünü içerdiği tespit edilmiştir (Ayrancı, Köşgeroğlu ve Günay, 2004). Turla, Aydın, Kocakaya ve Sataloğlu (2006) ise Samsun Emniyet Müdürlüğü'ne getirilen çocuklar ile suça yönelmemiş okul çocuklarının televizyon seyretme alışkanlıklarının ve tercihlerinin suça yönelimleri üzerindeki rolünü incelemişler ve iki grup arasında önemli farklılıklar olmadığını bulmuşlardır. Bununla birlikte, her iki grubun da çok sık televizyon seyrettiğini ve en çok "Kurtlar Vadisi" gibi dizileri tercih ettiklerini saptamışlardır. Son yıllarda yapılan ve çocuğun suça yönelimiyle basın yayın organları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların çok sayıda olmadığı gözlenmiştir. Çocukların her an her yerde burun buruna gelebileceği basın yayın organlarının, özellikle de televizyonun çocuğun suç davranışıyla ilişkisini daha açık hale getirebilmek için bu konuda yapılan çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Tartışma

Çocukların suçu da içinde barındırabilen riskli davranışları yıllarca birçok araştırmanın odak noktası olmuştur (Busseri, Willoughby ve Chalmers, 2007). Bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere çok sayıda fak-

törün çocuğun davranışlarına etki ettiği belirtilmektedir (Levine Coley, Eileen Morris ve Hernandez, 2004; Theokas ve Lerner, 2006). Fakat çocuk suçluluğu sorununu çözebilmek amacıyla yalnızca risk faktörlerine odaklanmaktan çok bütüne bakmanın ve risk ve koruyucu faktörleri bir arada ele almanın daha faydalı olacağı düşünülmektedir (Taylor, Friday, Ren, Weitekamp ve Kerner, 2004).

Bu çalışmada, öncelikle son on yılda yapılmış ve çocuk suçluluğuna etki edebilecek risk faktörlerine ilişkin bulgular sunan araştırmalar incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında, bulgular üç ana grupta toplanmıştır: Ailesel faktörler, çocuğa ilişkin faktörler ve çevresel faktörler. Genel olarak bakıldığında, faktörlerin birbirleriyle iç içe oldukları ve bir faktörün diğerini doğrudan ya da dolaylı yoldan etkileyerek çocuk suçluluğunda rol oynayabileceği gözlenmiştir. Örneğin, aileye ilişkin özelliklerin suçluluk üzerindeki etkisinin kısmen ailenin içinde bulunduğu çevre şartlarına bağlı olarak geliştiği ve ailenin çocuk suçluluğunda koruyucu rolünün, kaynakların zengin olduğu çevrelerde daha da yüksek olduğu görülmüştür (Gorman-Smith, Tolan ve Henry, 2000). Ailedeki yoksulluğun özellikle yoksulluk düzeyinin yüksek olduğu çevre koşullarında suç davranışını artırdığı bulunmuş, bu nedenle ailenin yaşadığı sosyal çevreye odaklanması gerektiği düşünülmüştür (Hay, Fortson, Hollist, Altheimer ve Schaible, 2007).

Çalışmada ikinci olarak, koruyucu faktörlere ve çocuk suçluluğuna yönelik geliştirilen veya geliştirilebilecek müdahalelere ilişkin bilgiler verilmiştir. Okul içindeki olumlu ilişkiler, okuldan memnuniyet, aile bireyleriyle ve öğretmenlerle olumlu iletişim (Simoes, Matos ve Batista-Foguet, 2008), okula daha fazla bağlılık, daha yüksek okul başarısı, anne-babalarla daha yakın ilişkiler, yapılandırılmış sosyal etkinliklere daha fazla katılım (Mancini ve Huebner, 2004), anne-babaların çocuğa yönelik ödüllendirici ve teşvik edici davranışları (Deng ve Roosa, 2007), kültürel konulara, sosyal reforma ve halk düzenine ilgi, eğitimle ilgili olumlu beklentiler ve anne-babalar tarafından destek görmek (Taylor, Friday, Ren, Weitekamp ve Kerner, 2004) suçu da içeren riskli davranışlara karşı koruyucu olarak belirlenen faktörlerden bazılarıdır. Gençlerin kendi fikirlerine dayanılarak belirlenen koruyucu faktörler arasında ise, aile içi iletişim, suç davranışında bulunmayan arkadaşlar, yüksek risk algısı, öz-denetim, hayır demeyi bilmek ve karar verebilmek gibi sosyobilişsel beceriler göze çarpmaktadır (Simoes, Matos ve Batista-Foguet, 2008).

Ailesel değişkenlerin çocuk suçluluğunda çok önemli bir rol oynadığı bilgisi, aileye yönelik desteğin çocuk suçluluğunu engelleyebileceğini ya da en az indirebileceğini akla getirmektedir. Bu doğrultuda bazı

araştırmacılar çocuk suçluluğunu önlemek için ailesel faktörlere odaklanması gerektiğini savunmuştur (Henry, Tolan ve Gorman-Smith, 2001; Hope, Grasmick ve Pointon, 2003) ve aileye yönelik geliştirilen bazı müdahale programlarının çocuk suçluluğunda etkili olabileceği görülmüştür (Dembo, Schmeidler ve Wothke, 2003; Latimer, 2001). Örneğin, aileyi güçlendirmek amacıyla planlanan bir müdahale tekniğinin çocukların suç davranışında azalmayı sağladığı bulunmuştur (Dembo, Schmeidler ve Wothke, 2003). Bu müdahale tekniği, aile içi hiyerarşiyi yeniden düzenlemek, anne-babalar ve çocuklar arası sınırları yeniden planlamak, aile yapılanmasını artırmak, anne-babaları aileleri için daha çok sorumluluk almaya teşvik etmek, anne-babaların çocuk yetiştirme becerilerini geliştirmek, çocuğun davranışlarını geliştirici sınırlar, beklentiler ve kurallar koyulmasını sağlamak, aile üyeleri arasında iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirmek ve gerektiğinde okul gibi diğer sistemlerle ailenin etkileşimini sağlamak gibi hedefler içermiştir.

Tek ebeveynli evlerde yaşayan çocuklar için, aile içi iletişimin güçlü olmasının koruyucu bir faktör olduğu tespit edilmiştir (Oman, Vesely ve Aspy, 2005). Anne-babaların ve çocukların birlikte vakit geçirmelerinin ve akranlarla ilişkilerin gözetim altında gelişmesinin ve ilerlemesinin çocuklar üzerinde olumlu etki yarattığı bulunmuştur (Barnes, Hoffman, Welte, Farrell ve Dintcheff, 2007). Bu bağlamda, aile ve evlilik danışmanlığının aile içi iletişimi geliştirerek suç davranışını kontrol edebileceği düşünülmektedir (Leung, 2003). Eğitim seviyesi düşük anne-babaların çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi düşünülerek anne-babalara yönelik danışmanlık hizmetlerinin artırılmasının da çocuk suçluluğunu önleyebileceği ya da azaltabileceği düşünülmektedir (Gönültaş, 2009).

DeGarmo ve Forgatch (2005) yeni boşanmış anneler ve oğullarıyla yaptıkları çalışmada aile içi faktörlere odaklanmış ve problem çözme, gözetim, pozitif ilişkiler ve teşvik gibi etkili yetiştirme becerileri ile olumsuz duyguları kontrol edebilme, kişilerarası çatışmayla baş edebilme gibi başka becerilerin kazandırıldığı bir müdahale tekniğinin etkililiğini test etmiştir. Sonuç olarak, müdahale programına tabi tutulan annelerin, özellikle sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olanların çocuklarında suç davranışlarının ve suçlu akranlarla ilişkilerin azaldığı görülmüştür. Yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin programdan çok daha fazla yararlanmış olması ise aklımıza bir kez daha faktörlerin nasıl birbirleriyle etkileşim halinde olabileceğini getirmektedir.

Çocuğun yıkıcı davranışlarına ilişkin önleyici müdahalelerin ailesel faktörlere ek olarak çocuğun bireysel özelliklerine ve okul çevresine ilişkin özelliklerle

re de odaklanması gerektiği düşünülmektedir (Thomas, Bierman, Thompson ve Powers, 2008). Örneğin, suç yönelmiş veya risk grubunda yer alan çocuklara, ergenlik dönemi içerisinde yaşadıkları stresle baş etmelerini sağlayacak gerekli becerilerin kazandırılmasının çocuk suçluluğunu önlemede ya da en aza indirmede etkili olabileceği belirtilmiştir (Basut ve Erden, 2005).

Okul öncesi eğitim programlarını içeren erken müdahale tekniklerinin çocuk suçluluğunu önleyen önemli bir mekanizma olduğu sonucuna varılmıştır (Mann ve Reynolds, 2006). Çalışan çocuklar için iş yaşamına, okul uyumuna ve performansına yönelik geliştirici müdahale tekniklerinin uygulanabileceği düşünülmüştür (Bachman, Safron, Rogala Sy ve Schulenberg, 2003). Okullarda resim, spor, tiyatro, müzik gibi çocukların sosyalleşmesini ve akranlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmesini sağlayan etkinliklerin artırılmasının da çocuk suçluluğu sorununu çözme konusunda faydalı olabileceği belirtilmiştir (Gültekin Akduman, Akduman ve Cantürk, 2007).

Çevresel riskler de odaklanılması gereken bir diğer sorundur. Suç ve suç arasındaki bağlantı, devletin özellikle göç eden çocukların gelişimi ve çevreye uyumu konusunda daha etkili politikalar geliştirmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bölgelerde yapılacak kentsel dönüşümle çocukların sosyalleşmesini ve enerjilerini olumlu aktivitelere kanalize etmelerini sağlayacak sosyal tesisleri artırmanın çocuk suçluluğunun azalmasında etkili olacağı düşünülmektedir (Gönültaş, 2009). Aileleri sosyo-ekonomik bakımdan daha iyi koşullara taşımamanın şiddet suçlarını azalttığı bulunmuştur (Ludwig, Duncan ve Hirschfield, 2001). Ancak yakın zamandaki çalışmalar, yer değiştirmekten çok bulunan yeri geliştirmeye odaklanmaktadır (Fauth, Leventhal ve Brooks-Gunn, 2007). Bir çalışmada, daha avantajlı çevrelere yerleştirilen çocukların beklenmeyen bir şekilde daha düşük okul performansı ve daha fazla davranış problemi sergiledikleri ve anne-babaların gözetiminin de düştüğü gözlenmiştir. Bu durumun, yeni çevreye uyumla ilişkili olabileceği, bu nedenle bu tür programlarda ailelere verilen desteğin artırılması ve çevreye uyum konusunda daha fazla yönlendirme yapılmasının gerekli olduğu düşünülmüştür.

Sonuç

Sonuç olarak tek bir faktörün kesin olarak çocuk suçluluğuna etki ettiğini iddia etmek mümkün değildir. Olası risk faktörleri ve koruyucu faktörler direkt olarak çocuk suçluluğunda rol oynayabileceği gibi birbirlerini etkileyerek de çocuk suçluluğunu artırabilir veya azaltabilirler. Ayrıca, çeşitli faktörler belirli bir etki yaratabileceği gibi tek bir faktör çeşitli etkiler de yaratabilir (Thornberry, Ireland ve Smith, 2001; akt.

Simoes, Matos ve Batista-Foguet, 2008). Bu hem risk faktörleri hem de koruyucu faktörler için geçerli olan bir durumdur (Simoes, Matos ve Batista-Foguet, 2008). Bu nedenle, soruna tek bir boyuttan bakmak yerine çok boyutlu yaklaşmanın, araya girebilecek çeşitli faktörleri hesaba katmanın ve buna göre birbirini tamamlayan müdahale teknikleri geliştirmenin daha etkili olacağı düşünülmektedir. Etkili müdahale teknikleri geliştirmek ise öncelikle çocukları suç davranışı bakımından riskli konuma sokan risk faktörlerini ve onları suç davranışından koruyan koruyucu faktörleri iyi bir şekilde belirlemekle mümkün olabilecektir (Simoes, Matos ve Batista-Foguet, 2008). Risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri belirlemeye yönelik bilimsel çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Alltucker, K. W., Bullis, M., Close, D. ve Yovanoff, P. (2006). Different pathways to juvenile delinquency: Characteristics of early and late starters in a sample of previously incarcerated youth. *Journal of Child and Family Studies*, 15(4), 479-492.
- Andrew, J. M. (1981). Delinquency: Correlating variables. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 10(2), 136-140.
- Apel, R., Bushway, S. D., Paternoster, R., Brame, R. ve Sweeten, G. (2008). Using state child labor laws to identify the causal effect of youth employment on deviant behavior and academic achievement. *Journal of Quantitative Criminology*, 24, 337-362.
- Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N. ve Günay, Y. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 133-140.
- Bachman, J. G., Safron, D. J., Rogala Sy, S. ve Schulenberg, J. E. (2003). Wishing to work: New perspectives on how adolescents' part-time work intensity is linked to educational disengagement, substance use, and other problem behaviors. *International Journal of Behavioral Development*, 27(4), 301-315.
- Bal, H. (2007). Toplumsal eşitsizlik temelinde çocuk suçluluğu (Isparta-Van Karşılaştırması). *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı*, 293-311.
- Barnes, G. M., Hoffman, J. H., Welte, J. W., Farrell, M. P. ve Dintcheff, B. A. (2007). Adolescents' time use: Effects on substance use, delinquency, and sexual activity. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 697-710.
- Baron, S. W. (2008). Street youth, unemployment, and crime: Is it that simple? Using General Strain Theory to untangle the relationship. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 50(4), 399-434.
- Basut, E. ve Erden, G. (2005). Suça yönelen ve yönelmeyen ergenlerin stres belirtileri ve stresle başa çıkma örüntüleri yönünden incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(2), 48-55.
- Bonham, E. (2006). Adolescent mental health and the juvenile justice system. *Pediatric Nursing*, 32(6), 591-595.
- Brendgen, M., Vitaro, F., Tremblay, R. E. ve Wanner, B. (2002). Parent and peer effects on delinquency-related violence and dating violence: A test of two mediational models. *Social Development*, 11(2), 225-244.

- Busseri, M. A., Willoughby, T. ve Chalmers, H. (2007). A rationale and method for examining reasons for linkages among adolescent risk behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 279-289.
- Cantillon, D. (2006). Community social organization, parents, and peers as mediators of perceived neighborhood block characteristics on delinquent and prosocial activities. *American Journal of Community Psychology*, 37(1-2), 111-127.
- Cheng, T. (2004). Impact of family stability on children's delinquency: An implication for family preservation. *Journal of Family Social Work*, 8(1), 47-60.
- Cheung, C. K., Ngai, N. P. ve Ngai, S. S. Y. (2007). Family strain and adolescent delinquency in two Chinese cities, Guangzhou and Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 626-641.
- Comanor, W. S. ve Phillips, L. (2002). The impact of income and family structure on delinquency. *Journal of Applied Economics*, 5(2), 209-232.
- Cullen, F. T., Unnever, J. D., Hartman, J. L., Turner, M. G. ve Agnew, R. (2008). Gender, bullying victimization, and juvenile delinquency: A test of General Strain Theory. *Victims and Offenders*, 3, 331-349.
- Çeliköz, N., Seçer, Z. ve Durak, T. (2008). Suç işleyen ve işlemeyen çocukların düşünme becerileri ve ahlaki yargılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 335-350.
- DeGarmo, D. S. ve Forgatch, M. S. (2005). Early development of delinquency within divorced families: evaluating a randomized preventive intervention trial. *Developmental Science*, 8(3), 229-239.
- Dembo, R., Schmeidler, J. ve Wothke, W. (2003). Impact of a family empowerment intervention on delinquent behavior: A latent growth model analysis. *Journal of Offender Rehabilitation*, 37(2), 17-41.
- Dembo, R., Wothke, W., Shemwell, M., Pacheco, K., Seeberger, W., Rollie, M., Schmeidler, J. ve Livingston, S. (2000). A structural model of the influence of family problems and child abuse factors on serious delinquency among youths processed at a juvenile assessment center. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 10(1), 17-31.
- Deng, S. ve Roosa, M. W. (2007). Family influences on adolescent delinquent behaviors: Applying the social development model to a Chinese sample. *American Journal of Community Psychology*, 40, 333-344.
- Duncan, G. J., Boisjoly, J. ve Mullan Harris, K. (2001). Sibling, peer, neighbor, and schoolmate correlations as indicators of the importance of the context for adolescent development. *Demography*, 38(3), 437-447.
- Farrell, M. P. ve Dintcheff, B. A. (2006). Effects of parental monitoring and peer deviance on substance use and delinquency. *Journal of Marriage and Family*, 68, 1084-1104.
- Farrington, D. P., Coid, J. W. ve Murray, J. (2009). Family factors in the intergenerational transmission of offending. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 19, 109-124.
- Fauth, R. C., Leventhal, T. ve Brooks-Gunn, J. (2007). Welcome to the neighborhood? Long-term impacts of moving to low-poverty neighborhoods on poor children's and adolescents' outcomes. *Journal of Research on Adolescence*, 17(2), 249-284.
- Ford, J. A. (2005a). The connection between heavy drinking and juvenile delinquency during adolescence. *Sociological Spectrum*, 25, 629-650.
- Ford, J. A. (2005b). Substance use, the social bond, and delinquency. *Sociological Inquiry*, 75(1), 109-128.
- Garnier, H. E. ve Stein, J. A. (2002). An 18-year model of family and peer effects on adolescent drug use and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 45-56.
- Gorman-Smith, D., Tolan, P. H. ve Henry, D. B. (2000). A developmental-ecological model of the relation of family functioning to patterns of delinquency. *Journal of Quantitative Criminology*, 16(2), 169-198.
- Gönültaş, M. B. (2009). *Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerinin ortaya konulması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalı.
- Graber, J. A., Nichols, T., Lynne, S. D., Brooks-Gunn, J. ve Botvin, G. J. (2006). A longitudinal examination of family, friend, and media influences on competent versus problem behaviors among urban minority youth. *Applied Developmental Science*, 10(2), 75-85.
- Gültekin Akduman, G., Akduman, B. ve Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 42, 156-161.
- Hay, C., Fortson, E. N., Hollist, D. R., Altheimer, I. ve Schaible, L. M. (2007). Compounded risk: The implications for delinquency of coming from a poor family that lives in a poor community. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 593-605.
- Haynie, D. L. ve Osgood, D. W. (2005). Reconsidering peers and delinquency: How do peers matter? *Social Forces*, 84(2), 1109-1130.
- Haynie, D. L., Silver, E. ve Teasdale, B. (2006). Neighborhood characteristics, peer networks, and adolescent violence. *Journal of Quantitative Criminology*, 22, 147-169.
- Henry, D. B., Tolan, P. H. ve Gorman-Smith, D. (2001). Longitudinal family and peer group effects on violence and nonviolent delinquency. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(1), 172-186.
- Hope, T. L., Grasmick, H. G. ve Pointon, L. J. (2003). The family in Gottfredson and Hirschi's General Theory of Crime: Structure, parenting, and self-control. *Sociological Focus*, 36(4), 291-311.
- Huesmann, L.R. ve Moise, J. (1996). Media violence: A demonstrated public threat to children. *Harvard Mental Health Letter*, 12(12), 5-7.
- Ilomäki, E., Viilo, K., Hakkio, H., Marttunen, M., Mäkiyörö, T., Räsänen, P. ve Study-70 Workgroup. (2006). Familial risks, conduct disorder and violence. A Finnish study of 278 adolescent boys and girls. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 15, 46-51.
- Kalb, G. ve Williams, J. (2003). Delinquency and gender. *Applied Economics Letters*, 10, 425-429.
- Keller, T. E., Catalano, R. F., Haggerty, K. P. ve Fleming, C. B. (2002). Parent figure transitions and delinquency and drug use among early adolescent children of substance abusers. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 28(3), 399-427.
- Kierkus, C. A. ve Baer, D. (2002). A social control explanation of the relationship between family structure and delinquent behavior. *Canadian Journal of Criminology*, 44(4), 425-458.
- Kim, H. S. ve Kim, H. S. (2008). The impact of family violence, family functioning, and parental partner dynamics on Korean juvenile delinquency. *Child Psychiatry and Human Development*, 39, 439-453.
- Kocadaş, B. (2007). Düşük sosyo-ekonomik yapı suç ilişkisi: Malatya'da çocuk suçluluğu. *Sosyoloji Araştırmaları*

- Dergisi*, 1, 157-186.
- Koolhof, R., Loeber, R., Wei, E. H., Pardini, D. ve Collot D'escury, A. (2007). Inhibition deficits of serious delinquent boys of low intelligence. *Criminal Behavior and Mental Health*, 17, 274-292.
- Kouvonen, A. ve Kivivuori, J. (2001). Part-time jobs, delinquency and victimization among Finnish adolescents. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2, 191-212.
- Kovacheviki, R., Bijediki, M., Kuralikij-Kjishikij, L. ve Muftikj, E. (2009). Family risk factors as indicators of behavioral problems with youth. *Psychological and Pedagogical Survey*, 10(1-2), 63-71.
- Kreager, D. A. (2004). Strangers in the halls: Isolation and delinquency in school networks. *Social Forces*, 83(1), 351-390.
- Laird, R. D., Pettit, G. S., Bates, J. E. ve Dodge, K. A. (2003). Parents' monitoring-relevant knowledge and adolescents' delinquent Behavior: Evidence of correlated developmental changes and reciprocal influences. *Child Development*, 74(3), 752-768.
- Latimer, J. (2001). A meta-analytic examination of youth delinquency, family treatment, and recidivism. *Canadian Journal of Criminology*, 43, 237-253.
- Leung, A. (2003). Delinquency, schooling, and work: Time allocation decision of youth. *Applied Economics Letters*, 10, 943-949.
- Levine Coley, R., Eileen Morris, J. ve Hernandez, D. (2004). Out-of-school care and problem behavior trajectories among low-income adolescents: Individual, family, and neighborhood characteristics as added risks. *Child Development*, 75(3), 948-965.
- Ludwig, J., Duncan, G. J. ve Hirschfield, P. (2001). Urban poverty and juvenile crime: Evidence from a randomized housing-mobility experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 116(2), 655-679.
- Mack, K. Y., Leiber, M. J., Featherstone, R. A. ve Monsrud, M. A. (2007). Reassessing the family-delinquency association: Do family type, family processes, and economic factors make a difference? *Journal of Criminal Justice*, 35, 51-67.
- Mallett, C. A., Stoddard Dare, P. ve Seck, M. M. (2009). Predicting juvenile delinquency: The nexus of childhood maltreatment, depression and bipolar disorder. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 19, 235-246.
- Mancini, J. A. ve Huebner, A. J. (2004). Adolescent risk behavior patterns: Effects of structured time-use, interpersonal connections, self-system characteristics, and socio-demographic influences. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(6), 647-668.
- Mann, E. A. ve Reynolds, A. F. (2006). Early intervention and juvenile delinquency prevention: Evidence from the Chicago Longitudinal Study. *Social Work Research*, 30(3), 153-167.
- Mason, W. A. ve Windle, M. (2002). Reciprocal relations between adolescent substance use and delinquency: A longitudinal latent variable analysis. *Journal of Abnormal Psychology*, 111(1), 63-76.
- Mears, D. P. ve Field, S. H. (2002). A closer look at the age, peers, and delinquency relationship. *Western Criminology Review*, 4(1), 20-29.
- Miller, W. J. ve Matthews, R. A. (2001). Youth employment, differential association, and juvenile delinquency. *Sociological Focus*, 34(3), 251-268.
- Najman, J. M., Hayatbakhsh, M. R., McGee, T. R., Bor, W., O'Callaghan, M. J. ve Williams, G. M. (2009). The impact of puberty on aggression/delinquency: Adolescence to young adulthood. *The Australian and New Zealand Journal Of Criminology*, 42(3), 369-386.
- Narusyte, J., Andershed, A. K., Neiderhiser, J. M. ve Lichtenstein, P. (2007). Aggression as a mediator of genetic contributions to the association between negative parent-child relationships and adolescent antisocial behavior. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 16, 128-137.
- Neto, F. (2009). Behavioral problems of adolescents from returned Portuguese immigrant families. *North American Journal of Psychology*, 11(1), 133-142.
- Oman, R. F., Vesely, S. K. ve Aspy, C. B. (2005). Youth Assets, Aggression, and Delinquency Within the Context of Family Structure. *American Journal of Health Behavior*, 29(6), 557-568.
- Overbeek, G., Vollebergh, W., Engels, R. ve Meeus, W. (2005). Juvenile delinquency as acting out: Emotional disturbance mediating the effects of parental attachment and life events. *European Journal of Developmental Psychology*, 2(1), 39-46.
- Özbay, Ö. (2004). Yaş, adolesan suçları ve sosyal bağ teorisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1, 53-76.
- Paradise, M. J. ve Cauce, A. M. (2003). Substance use and delinquency during adolescence: A prospective look at an at-risk sample. *Substance Use & Misuse*, 38(3-6), 701-723.
- Parker, J. S. ve Benson, M. J. (2004). Parent-adolescent relations and adolescent functioning: Self-esteem, substance abuse, and delinquency. *Adolescence*, 39(155), 519-530.
- Parker, J. S. ve Morton, T. L. (2009). Distinguishing between early and late onset delinquents: Race, income, verbal intelligence and impulsivity. *North American Journal of Psychology*, 11(2), 273-284.
- Paschall, M. J., Ringwalt, C. L. ve Flewelling, R. L. (2003). Effects of parenting, father absence, and affiliation with delinquent peers on delinquent behavior among African-American male adolescents. *Adolescence*, 38(149), 15-34.
- Paternoster, R., Bushway, S., Brame, R. ve Apel, R. (2003). The effect of teenage employment on delinquency and problem behaviors. *Social Forces*, 82(1), 297-335.
- Pearce, L. D. ve Haynie, D. L. (2004). Intergenerational religious dynamics and adolescent delinquency. *Social Forces*, 82(4), 1553-1572.
- Regnerus, M. D. (2003). Linked lives, faith and behavior: Intergenerational religious influence on adolescent delinquency. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42(2), 189-203.
- Robertson, A. A., Dill, P. L., Husain, J. ve Undesser, C. (2004). Prevalence of mental illness and substance abuse disorders among incarcerated juvenile offenders in Mississippi. *Child Psychiatry and Human Development*, 35(1), 55-74.
- Saleh, F. M. ve Vincent, G. M. (2005). Juveniles who commit sex crimes. *Adolescent Psychiatry*, 28, 183-207.
- Sevecke, K., Kosson, D. S. ve Krischer, M. K. (2009). The relationship between Attention Deficit Hyperactivity Disorder, Conduct Disorder, and Psychopathy in adolescent male and female detainees. *Behavioral Sciences and the Law*, 27, 577-598.
- Shek, D. T. L. (2005). Paternal and maternal influences on the psychological well-being, substance abuse, and delinquency of Chinese adolescents experiencing

- economic disadvantage. *Journal of Clinical Psychology*, 61(3), 219-234.
- Simoes, C., Matos, M. G. ve Batista-Foguet, J. M. (2008). Juvenile delinquency: Analysis of risk and protective factors using quantitative and qualitative methods. *Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal*, 12(4), 389-408.
- Smith, D. J. ve Ecob, R. (2007). An investigation into causal links between victimization and offending in adolescents. *The British Journal of Sociology*, 58(4), 633-659.
- Stouthamer-Loeber, M., Wei, E. H., Homish, D. L. ve Loeber, R. (2002). Which family and demographic factors are related to both maltreatment and persistent serious juvenile delinquency. *Children's Services: Social Policy, Research, and Practice*, 5(4), 261-272.
- Tatum, B. L. (2001). Family support and African American delinquency. *The Justice Professional*, 14(4), 287-309.
- Taylor, T. J., Friday, P. C., Ren, X., Weitekamp, E. G. M. ve Kerner, H. J. (2004). Risk and protective factors related to offending: Results from a Chinese cohort study. *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 37, 13-31.
- Taylor, J., McGue, M. ve Iacono, W. G. (2000). Sex differences, assortive mating, and cultural transmissions effects on adolescent delinquency: A twin family study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(4), 433-440.
- Theokas, C. ve Lerner, R. M. (2006). Observed ecological assets in families, schools, and neighborhoods: Conceptualization, measurement, and relations with positive and negative developmental outcomes. *Applied Developmental Science*, 10(2), 61-74.
- Thomas, D. E., Bierman, K. L., Thompson, C. ve Powers, C. J. (2008). Double jeopardy: Child and school characteristics that predict aggressive-disruptive behavior in first grade. *School Psychology Review*, 37(4), 516-532.
- Titzmann, P. F., Raabe, T. ve Silbereisen, R. K. (2008). Risk and protective factors for delinquency among male adolescent immigrants at different stages of the acculturation process. *International Journal of Psychology*, 43(1), 19-31.
- Torrente, G. ve Vazsonyi, A. T. (2008). The salience of the family in antisocial and delinquent behaviors among Spanish adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(2), 187-197.
- Trautmann-Villalba, P., Gerhold, M., Laucht, M. ve Schmidt, M. H. (2004). Early motherhood and disruptive behaviour in the school-age child. *Acta Paediatrica*, 93, 120-125.
- Turla, A., Aydın, B., Kocakaya, M. ve Sataloğlu, N. (2006). Çocuk suçluluğunda televizyonun rolü. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 3-8.
- Updegraff, K. A., McHale, S. M., Whiteman, S. D., Thayer, S. M. ve Crouter, A. C. (2006). The nature and correlates of Mexican-American adolescents' time with parents and peers. *Child Development*, 77(5), 1470-1486.
- Van Bokhoven, I., Matthys, W., Van Goozen, S. H. M. ve Van Engeland, H. (2005). Prediction of adolescent outcome in children with disruptive behaviour disorders. A study of neurobiological, psychological and family factors. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 14, 153-163.
- Van de Rakt, M., Nieuwbeert, P. ve Apel, R. (2009). Association of criminal convictions between family members: Effects of siblings, fathers and mothers. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 19, 94-108.
- Van Horn, M. L., Hawkins, J. D., Arthur, M. W. ve Catalano, R. F. (2007). Assessing community effects on adolescent substance use and delinquency. *Journal of Community Psychology*, 35(8), 925-946.
- Wakschlag, L. S., Gordon, R. A., Lahey, B. B., Loeber, R., Green, S. M. ve Leventhal, B. L. (2000). Maternal age at first birth and boys' risk for conduct disorder. *Journal of Research on Adolescence*, 10(4), 417-441.
- Walker-Barnes, C. J. ve Mason, C. A. (2004). Delinquency and substance use among gang-involved youth: The moderating role of parenting practices. *American Journal of Community Psychology*, 34(3-4), 235-250.
- Welte, J. W., Barnes, G. M., Hoffman, J. H., Wiczorek, W. F. ve Zhang, L. (2005). Substance involvement and the trajectory of criminal offending in young males. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 31, 267-284.
- Wright, J. P., Cullen, F. T. ve Williams, N. (2002). The embeddedness of adolescent employment and participation in delinquency: A life course perspective. *Western Criminology Review*, 4(1), 1-19.

Summary

Risk Factors Related to Child Delinquency

Melike N. Korkmaz
Ankara University

Gülsen Erden
Ankara University

Child delinquency is an important problem. It is proposed that the probability of being arrested in adulthood is higher for individuals who were arrested in their youth (Comanor & Phillips, 1999; cited in Kalb & Williams, 2003). Therefore, it is important to know possible risk factors related to child delinquency for preventing both child and adult delinquency.

Several studies have focused on this problem and have determined a variety of risk factors related to child delinquency. Socio-economic status, parent psychopathology, legal record of parents, large family structure, birth order, broken homes, ethnicity, culture, parental attitudes, child's gender, personality style, physical and mental health, school environment, academic achievement and peer orientation are some factors found to be associated with child delinquency (Andrew, 1981).

As it can be observed, there can be various risk factors related to child delinquency. The main aim of the present study is to review studies evaluating risk factors related to child delinquency and to form a general view of risk factors based on research findings. In the light of examinations, it was thought that three main groups could be formed: Family characteristics, child characteristics and environmental characteristics. In the present paper, family characteristics, child characteristics and environmental characteristics were mentioned, respectively. Moreover, some protective factors, preventive plans and intervention techniques related to child delinquency were discussed.

Child Delinquency and Risk Factors

Family Characteristics. The view that various dimensions of interaction between parents and children had an effect on child delinquency was supported by many studies. For example, because of young mothers' inexperience and incapability for effective parenting (Trautmann-Villalba, Gerhold, Laucht, & Schmidt, 2004), early motherhood was found to be a risk factor for child delinquency (Cheng, 2004; Trautmann-Villal-

ba, Gerhold, Laucht, & Schmidt, 2004; Wakschlag et al., 2000). Several studies demonstrated that parental support and monitoring lower the probability of delinquent behaviors observed in children (Cheng, 2004; Farrell & Dintcheff, 2006; Graber, Nichols, Lynne, Brooks-Gunn, & Botvin, 2006; Kovachevikj, Bijedikj, Kuralikj-Kjishikj, & Muftikj, 2009; Laird, Pettit, Bates, & Dodge, 2003; Levine Coley, Eileen Morris, & Hernandez, 2004; Parker & Benson, 2004; Paschall, Ringwalt, & Flewelling, 2003; Updegraff, McHale, Whiteman, Thayer, & Crouter, 2006; Walker-Barnes & Mason, 2004).

Family structure was another risk factor that found to be related to child delinquency. Family structure in which parent figures were not constant increased the risk of child delinquency (Keller, Catalano, Haggerty, & Fleming, 2002). It was reported that divorce, a condition that causes disruptions in family structure, might have negative effects on parenting and this might increase behavior problems of children (DeGarmo & Forgatch, 2005). In a study conducted in Ankara, it was found that most of children claimed to be delinquent comes from broken homes (Gültekin Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007).

In some studies, it was proposed that the effects of parents might depend on the gender of the child. It was stated that father figures played an important role in behaviors of boys and it was observed that the presence of father decreases delinquency among boys (Comanor & Phillips, 2002). In another study, education level of the father and the number of siblings were found to be related to delinquent behaviors only for boys (Kalb & Williams, 2003).

Child abuse and neglect were other important topics that found to be related to child delinquency (Mann & Reynolds, 2006; Stouthamer-Loeber, Wei, Homish, & Loeber, 2002). Dembo et al., (2000) suggested that children exposed to physical and sexual abuse were at higher risk for displaying delinquent behaviors.

Other factors that researchers have focused on were socio-economic status and education level of parents.

Gültekin Akduman, Akduman and Cantürk (2007) found that the higher the education level of parents, the lower the probability of child's being involved in delinquent behaviors. In some studies, it was reported that low income was also related to child delinquency (Kocadaş, 2007; Perker & Morton, 2009).

Some researchers have focused on the effects of religion on child delinquency. It was found that commitment to religious beliefs and activities decreased the serious delinquency among children, especially among girls (Regnerus, 2003). Another study indicated that religious beliefs could decrease the rate of delinquency among children if only it is shared among family members (Pearce & Haynie, 2004).

Parents' legal record (Alltucker, Bullis, Close, & Yovanoff, 2006; Dembo et al., 2000; Keller, Catalano, Haggerty, & Fleming, 2002), parents' mental and emotional health (Dembo et al., 2000), parents' substance use (Dembo et al., 2000; Keller, Catalano, Haggerty, & Fleming, 2002) and intergenerational transmission of offending (Farrington, Coid, & Murray, 2009) were some other factors found to be associated with child delinquency.

Child Characteristics. Several studies indicated that some characteristics of children could be related to child delinquency. For example, some studies found that working long hours during school years increased the risk of delinquency (Bachman, Safron, Rogala Sy, & Schulenberg, 2003; Kouvonen & Kivivuori, 2001; Leung, 2003; Wright, Cullen, & Williams, 2002). However, Paternoster, Bushway, Brame and Apel (2003) found no significant relationship between employment and delinquency when other factors were controlled. Other studies focused on the effects of substance and alcohol use on delinquency. It was stated that substance use was very common among delinquent children (Robertson, Dill, Husain, & Undesser, 2004). Most of the studies indicated that there was a reciprocal relationship between substance use and delinquency (Ford, 2005; Mason & Windle, 2002; Paradise & Cauce, 2003) and alcohol use and delinquency (Ford, 2005). Intelligence was another topic that had received attention as a risk factor for delinquency. Low intelligence was found to be associated with higher levels of delinquency (Pardini & Collot D'escury, 2007; Parker & Morton, 2009).

Several studies found a relationship between mental illness and delinquency. Conduct Disorder, Attention-Deficit Hyperactivity Disorder (Robertson, Dill, Husain, & Undesser, 2004; Sevecke, Kosson, & Krischer, 2009), impulsivity (Parker & Morton, 2009), Oppositional Defiant Disorder (Robertson, Dill, Husain, & Undesser, 2004), antisocial personality, psychosomatic symptoms (Kim & Kim, 2008), Depression and Bipolar Disorder (Mallett, Stoddard, Dare, & Seck, 2009) were some

mental disorders and characteristics found to be related to child delinquency.

Other characteristics of children were also found to be related to delinquent behaviors. For example, boys were found to be more delinquent than girls in several studies (Cheng, 2004; Cheung, Ngai, & Ngai, 2007; Gönültaş, 2009; Gültekin Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007; Kalb & Williams, 2003; Kocadaş, 2007; Mancini & Huebner, 2004). It was stated that delinquent children were more stressful and not good at coping with stress (Basut & Erden, 2005). Low moral judgment (Çeliköz, Seçer, & Durak, 2008), low self-control (Hope, Grasmick, & Pointon, 2003), low commitment to family, school and community (Özbay, 2004), poor social skills (Deng & Roosa, 2007) and victimization (Smith & Ecob, 2007) were some other factors related to child delinquency.

Environmental Characteristics. It was found that environmental factors played an important role in child delinquency (Taylor, McGue, & Iacono, 2000). Immigration (Gültekin Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007), poverty (Bal, 2007; Cheng, 2004; Ludwig, Duncan & Hirschfield, 2001), delinquent peers (Haynie & Osgood, 2005; Mears & Field, 2002; Miller & Matthews, 2001) and media (Graber, Nichols, Lynne, Brooks-Gunn, & Botvin, 2006) were some of the environmental factors found to increase delinquent behaviors among children.

Discussion

In the light of the examinations, it was observed that there were a number of possible risk factors related to child delinquency. However, it was suggested that protective factors should also be taken into account to solve the problem (Taylor, Friday, Ren, Weitekamp, & Kerner, 2004). Positive relationships in school, school satisfaction, good communication with parents and teachers (Simoes, Matos, & Batista-Foguet, 2008), commitment to school, academic achievement, close relationships with parents, participation in structured social activities (Mancini & Huebner, 2004), parental support (Deng & Roosa, 2007), interest in cultural issues, social reform, public order and expectations for education (Taylor, Friday, Ren, Weitekamp, & Kerner, 2004) were some of these protective factors related to child delinquency. These results indicate that for developing preventive plans and intervention techniques it is better to understand risk and protective factors as a whole.

The interaction between parents and children was found to be a very important factor affecting child delinquency; therefore, some researchers have suggested that studies should focus on characteristics of families to prevent child delinquency (Henry, Tolan, & Gorman-Smith, 2001; Hope, Grasmick & Pointon, 2003). Some

intervention techniques aimed at developing interaction between family members were found to be very effective (Dembo, Schmeidler, & Wothke, 2003; DeGarmo & Forgatch, 2005; Latimer, 2001).

Preventive plans and intervention techniques should also focus on child and environmental characteristics. For example, it was found that teaching children to

use effective ways of coping with stress could prevent or decrease child delinquency (Basut & Erden, 2005). Increasing social activities in schools (Gültekin Akduman, Akduman, & Cantürk, 2007) and improving facilities in areas where immigrant families lived (Gönültaş, 2009) were also thought to be beneficial for preventing child delinquency.